

De executiefunctionaris in 2050

*J. Nijenhuis en prof. mr. A.W. Jongbloed**

Voor wie anno 2050 een vordering wil incasseren, een pand wil laten ontruimen, een onroerende zaak wil veilen, beslag wil leggen op een vermogensobject van een (al dan niet vermeende) schuldenaar of een proces-verbaal van constatering wil laten opstellen, is het eenvoudig: men moet zich wenden tot een van de kantoren van het Nederlands Executiebureau, waaraan ongeveer honderd Executiefunctionarissen zijn verbonden. Omdat hun naam, functie en specifieke taak in een register zijn opgenomen, worden ze vaak aangeduid als REF's (register-executiefunctionarissen), ook al omdat dit doet denken aan het Engelse 'referee'. Deze REF's hebben ook al bijna twintig jaar de taak van belasting- en gerechtsdeurwaarders overgenomen. Het bleek – zoals ook in andere Europese landen – noodzakelijk te zijn om de incasso en tenuitvoerlegging van zowel private als publieke schulden in handen van één functionaris te leggen die een totaaloverzicht heeft. Deze staatsambtenaren hebben ook de werkzaamheden van het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) en het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO) overgenomen. De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) is vrij kort na de viering van het 160-jarig bestaan in 2033 opgegaan in de Nederlandse Belangenorganisatie voor Executiefunctionarissen (NBE), die onderdeel uitmaakt van de Europese Belangenorganisatie voor Executiefunctionarissen (EBE). Het Statuut voor Executiefunctionarissen waarborgt hun onafhankelijke positie, want hoewel staatsambtenaar kunnen zij ook maatregelen treffen ten nadele van de Staat.¹

Rond 2030 bleek dat de werkzaamheden van de toenmalige gerechtsdeurwaarders, die private schulden incasseerden waarbij zij ook betalingsregelingen troffen, (te) vaak werden doorkruist doordat belastingdeurwaarders in een late fase het voorrangbeleid van de overheid invulden door alsnog incassomaatregelen te treffen. Dit had tot gevolg dat de private schuldeisers dan vooralsnog (vrijwel) niets ontvingen. Ook streefde de overheid vanaf 2028 ernaar het aantal ambtenaren drastisch te verminderen en waar mogelijk terug te brengen

tot een kwart:² waar een functie op een andere wijze kon worden ingevuld dan via een publieke dienstbetrekking, gold van rechtswege een vacaturestop. Omdat de meeste belastingdeurwaarders de pensioengerechtigde leeftijd naderden, daalde hun aantal binnen enkele jaren spectaculair tot enkele tientallen.

Ook het aantal gerechtsdeurwaarders daalde scherp. Dat had ermee te maken dat door het gebruik van steeds meer digitale hulpmiddelen en AI vrijwel alle werkzaamheden vanuit kantoor konden worden vervuld. Waar gerechtsdeurwaarders in het verleden veel tijd besteedden aan het (liefst in persoon) uitreiken van exploten, heeft thans iedere inwoner een elektronische postbus waarin exploten worden geplaatst. Daarbij geldt dat wie niet binnen een week reageert, geacht wordt in te stemmen met de inhoud van het exploit. De elektronische postbus kan ook worden gebruikt voor videoconferenties. Verder wordt gebruik gemaakt van drones voor het doen van een plaatsopneming ter voorbereiding op een gerechtelijke procedure.

Slechts in beperkte mate is er sprake van fysiek contact. Daarbij moet met name worden gedacht aan degenen die driemaal achtereenvolgende berichten in hun elektronische postbus niet blijken te hebben gelezen en degenen die nog niet een dergelijke postbus hebben toegewezen gekregen. In dergelijke gevallen zal de REF zich ervan willen vergewissen waarom de betrokkene niet heeft gereageerd c.q. of de betrokkene de inhoud van de mededeling begrijpt. Weliswaar worden alle uitspraken van in Nederland functionerende gerechten – zowel in het Nederlands als in het Engels – automatisch opgenomen in het Nederlandse Overheid Register (NOR), maar de REF's komen pas in actie als de in het gelijk gestelde een executieopdracht verstrekt. In dat register kunnen burgers ook afspraken laten vastleggen.³ Gaat het om de revindicatie van zaken, dan kan de hulp van de REF worden ingeroepen als de betrokkene de teruggave weigert. Ook bij een ontruiming van een woning of bedrijfspand is de REF ter plaatse. Het aantal ontruiming is beperkt, omdat wie een huurovereenkomst voortzet wetende dat de verschuldigde huur niet (meer) kan worden betaald tegen hoge kosten aanloopt. De huurder die niet (langer) de

* J. Nijenhuis is gerechtsdeurwaarder met een ervaring van ruim vijftig jaar in de rechtspraak. Prof. mr. A.W. Jongbloed is emeritus hoogleraar executie- en beslagrecht aan de Universiteit Utrecht.

1 Correcte toepassing van het Statuut voor Executiefunctionarissen wordt gewaarborgd door het Nederlands Tuchtorgaan, waarin de vroegere tuchtinstanties zijn opgegaan. De voorzitter ervan is vicepresident van het Dutch Supreme Court (DSC), zoals de Hoge Raad der Nederlanden inmiddels heet.

2 Hier werd naar de Verenigde Staten gekeken, waar vanaf 2025 het Department of Government Efficiency onder leiding van aanvankelijk ondernemer Elon Musk (destijds de rijkste mens ter wereld), het aantal ambtenaren fors had gereduceerd.

3 De functie van notaris komt ook niet meer voor. Er bestaan standaardtestamenten die burgers kunnen aanvullen en vervolgens in het NOR kunnen opnemen.

huur kan betalen, zegt deze in de regel zelf op. Bij de ontruiming heeft de REF zich niet te laten bijstaan door een slotenmaker, omdat overal sprake is van cijfersloten en de REF over de cijfercodebeschikt.

Omdat de REF's in dienst zijn van de overheid hebben zij toegang tot alle databanken waarin gegevens van de inwoners zijn opgenomen. Zo zijn alle gegevens omtrent inkomen en vermogen snel raadpleegbaar. Is iemand veroordeeld tot betaling, dan weet de REF waar een bankrekening wordt aangehouden en wat het saldo van de betreffende bankrekening is. Het is niet nodig beslag te leggen op een bankrekening; de REF kan het verschuldigde bedrag laten overboeken. Ook is beslag op andere vermogensobjecten niet nodig. Dat vloeit voort uit een strafrechtelijke regeling. Omdat door criminelen veel werd witgewassen, werd twee decennia geleden besloten dat de eigendom van alle vermogensobjecten geregistreerd moest worden in een Nationaal Digitaal Register. Wie niet als eigenaar is geregistreerd, heeft geen zeggenschap over een vermogensobject. Inmiddels is alles van waarde als registerzaak geregistreerd bij de koop daarvan of doordat de betrokkene om inschrijving van de eigendom in het register heeft verzocht. Het betekent dat de overheid weet wie wat bezit en automatisch belastingaanslagen voor de vermogensaanwasbelasting kunnen worden opgelegd. Het betekent ook dat een REF door aantekening in het Nationaal Digitaal Register de eigendom kan overdragen. Roerende objecten zoals privé-Transporters⁴ en auto's⁵ moeten zo nodig nog worden overgedragen en in andere gevallen moet ontruiming volgen. Een en ander moet binnen drie dagen plaatsvinden, waarna hoge boetes volgen die automatisch geïncasseerd worden.

De REF's hebben een opleiding op universitair niveau. Sommigen hebben rechten gestudeerd, anderen economie, management of techniek. Voor een benoeming bij het Nederlands Executiebureau is voorts het bezit van de nationaliteit van een van de landen aangesloten bij het Europees Executiebureau vereist. Het betekent dat de ongeveer honderd REF's werkzaam bij het Nederlands Executiebureau een rijk gemêleerd gezelschap vormen. Zij werken in verband met de bereikbaarheid op acht regionale kantoren, maar hebben een landelijke bevoegdheid. Waar in het verleden soms problemen ontstonden met burgers woonachtig in het ene land en werkzaam in een ander land, is dat nu geen probleem. Via het Europees Executiebureau kunnen binnen seconden gegevens worden uitgewisseld in – dankzij vertaalcomputers – alle in Europa ge-

sproken talen, zoals het Baskisch, het Fries of het Kosovaars. De REF's communiceren onderling in de regel in het Engels, dat als lingua franca fungeert. Een goede dienstverlening is van belang en daarom is de bereikbaarheid van het Nederlands Executiebureau ruim: van zes uur in de ochtend tot negen uur in de avond.

De ontwikkelingen gaan snel: voor 2052 moet duidelijk zijn of ook de rol van de REF door AI kan worden overgenomen ...

4 Met een privé-Transporter is het mogelijk om binnen enkele minuten vanuit Amsterdam intercontinentaal naar miljoenensteden als New York, Tokio of Kaapstad te reizen. Korte(re) afstanden – zoals de reis van Amsterdam naar Rome – en reizen naar plaatsen met enkele honderdduizenden inwoners worden overbrugd via regionale netten waarbij capsules door middel van luchtdruk worden voortgestuwd. Deze reizen kosten meer tijd, omdat de reis via een aantal hubs plaatsvindt. De meeste tijd is gemoeid met het overstappen. Vanuit de regionale hubs kan worden gereisd naar de eindbestemming.

5 De REF's kunnen op afstand het gebruik onmogelijk maken door de startcode van andere cijfers te voorzien.